

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*

GUIDELINES FOR WASTE MANAGEMENT IN KHAO SAM YOD MUNICIPALITY MAUNG DISTRICT LOPBURI PROVINCE

เกรียงศักดิ์ เมืองเขียว¹ และ จักรวาล สุขไมตรี²

Kriangsak Maungkheaw¹ and Jagraval Sukmaitree²

¹⁻²วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻²College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563825009@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 13 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 15 มิถุนายน 2569

Received 3 June 2026; Revised 13 June 2026; Accepted 15 June 2026

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะ ประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน ขาดความร่วมมือในการชำระค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะในบางครัวเรือน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการตรวจสอบของข้อมูลครัวเรือนหรือระบบฐานข้อมูลของเทศบาลที่ยังไม่ได้มีการปรับปรุงให้

Citation:

* เกรียงศักดิ์ เมืองเขียว และ จักรวาล สุขไมตรี. (2569). แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 783-801.

Kriangsak Maungkheaw and Jagraval Sukmaitree. (2026). Guidelines For Waste Management In Khao Sam Yod Municipality Maung District Lopburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 783-801.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ทันสมัยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทำให้การจัดเก็บค่าบริการไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือนและความไม่สอดคล้องต่อการเก็บค่าบริการระหว่างครัวเรือนกับกิจการร้านค้า นอกจากนี้จำนวนยานพาหนะที่ใช้ในการจัดเก็บขยะมีเพียงพอต่อการให้บริการในสภาวะปกติเท่านั้น รวมถึงยังไม่มี ความทันสมัยอีกทั้งเทศบาลยังไม่มีสถานที่สำหรับบริหารจัดการหรือกำจัดขยะเป็นของตนเอง จึงต้องพึ่งพาพื้นที่ของหน่วยงานอื่นในการนำขยะไปกำจัด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่าย และอาจเป็นข้อจำกัดต่อการวางแผนบริหารจัดการขยะของเทศบาลในระยะยาวได้

2. แนวทางการบริหารจัดการขยะ แนวทางที่เสนอแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคน การให้ความรู้ การอบรม และการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในทุกชุมชนควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว 2) ด้านเงิน ระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ ควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลครัวเรือน ประชากร ร้านค้า และสถานประกอบการต่างๆ ให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ พร้อมทั้งกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้มีความเหมาะสม 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ รถที่ใช้ในการจัดเก็บขยะควรมีสำรองไว้สำหรับสับเปลี่ยนหมุนเวียนในช่วงที่รถบางคันต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง นอกจากนี้ควรพิจารณาจัดหาจัดเก็บขยะที่มีเทคโนโลยีหรือระบบที่ทันสมัย 4) ด้านการจัดการ ควรมีการจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดหรือบริหารจัดการขยะเป็นของตนเอง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่หรือค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระเป็นรายปีรวมทั้งช่วยลดระยะทางในการขนย้ายขยะไปกำจัด หากสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ ก็จะทำให้เทศบาลสามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ: การบริหาร, การจัดการ, การบริหารจัดการขยะ

Abstract

This research had two objectives: (1) to investigate the problems of waste management in Khao Sam Yot Municipality, Mueang District, Lopburi Province; and (2) to identify appropriate guidelines for waste management in Khao Sam Yot Municipality, Mueang District, Lopburi Province. The study employed a qualitative

research approach using in-depth interviews with 17 key informants. Data were analyzed using descriptive analysis. The findings revealed the following:

1. Waste Management Problems A portion of the population still lacks environmental awareness and participation in community environmental conservation, particularly in waste segregation at the household level. Some households do not cooperate in paying waste collection fees, which may result from incomplete household surveys or municipal database systems that are not regularly updated. Consequently, fee collection does not cover all households and lacks consistency between households and commercial establishments. In addition, the number of vehicles available for waste collection is sufficient only under normal operating conditions and the vehicles are not equipped with modern technology. Furthermore, the municipality does not have its own waste management or disposal facility and therefore relies on facilities operated by other agencies. This dependence results in additional expenses and may limit the municipality's long-term waste management planning.

2. Waste Management Guidelines The proposed guidelines consist of four dimensions (1) Human Resources: Public education, training, and awareness campaigns should be conducted continuously and consistently in all communities to cultivate environmental consciousness and encourage long-term public participation in environmental conservation. (2) Financial Management: The waste collection fee system should be improved by regularly updating and maintaining accurate household, population, business, and enterprise databases. Appropriate fee rates should also be established to ensure fairness and efficiency. (3) Materials and Equipment: Backup waste collection vehicles should be provided to replace those undergoing maintenance or repair. Additionally, the municipality should consider procuring waste collection vehicles equipped with modern technologies and systems. (4) Management: The municipality should acquire a suitable area for its own waste management or disposal facility in order

to reduce expenses associated with renting disposal sites or paying annual disposal fees. Such a facility would also reduce transportation distances for waste disposal. Cost savings in this area could be redirected toward improving and modernizing the waste management system, ultimately leading to sustainable waste management in the long term.

Keyword: Administration, Management, Solid Waste Management

บทนำ

1. ประเทศไทยได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ประเทศไทย “มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยุทธศาสตร์ชาตินี้ประกอบด้วย 6 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่มีปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินการบนพื้นฐานความเชื่อในการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ มีความพอประมาณ มีเหตุ ผล มีภูมิคุ้มกัน ไม่ให้มากหรือน้อยจนเกินไป อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดหลักของแผน คือ เติบโต สมดุล ยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) การบริหารจัดการขยะมูล

ฝอยจึงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพราะขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชน หากไม่มีระบบจัดการที่ดีจะนำไปสู่ปัญหาสะสม เช่น มลพิษทางน้ำ ดิน และอากาศ รวมถึงทัศนียภาพของเมืองที่เสื่อมโทรม ซึ่งขัดต่อเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

2. เทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นเขตเมืองที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การบริการ การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ ส่งผลให้กิจกรรมการบริโภคและการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนก่อให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากข้อมูลของ เทศบาลเมืองเขาสามยอต (2567) พบว่า พื้นที่ในเขตเทศบาลมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยประมาณ 30–35 ตันต่อวัน โดยส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์จากครัวเรือน ขยะทั่วไป และขยะรีไซเคิล ซึ่งแม้จะมีระบบการเก็บขนขยะโดยรถเทศบาล แต่ยังมีปัญหาขยะตกค้างในบางพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณตลาด แหล่งชุมชนหนาแน่น และพื้นที่สาธารณะ การจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอตยังคงประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บขนขยะที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่สำหรับการคัดแยกและกำจัดขยะ ทำให้ต้องขนส่งขยะไปกำจัดยังศูนย์กำจัดขยะของจังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่เทศบาล ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและอาจเกิดปัญหาการล่าช้าในการเก็บขยะในบางช่วงเวลา นอกจากนี้ พฤติกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้ขยะรีไซเคิลจำนวนมากไม่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ (เทศบาลเมืองเขาสามยอต, 2567) จาก แผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขาสามยอต (พ.ศ. 2566–2570) ได้ระบุว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อ “ลดปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเมือง และพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพตามหลักสุขาภิบาลและความยั่งยืน” ทั้งนี้ เทศบาลได้วางแนวทางการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในชุมชน การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างถูกวิธี และการส่งเสริมความร่วมมือจากภาคประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน (เทศบาลเมืองเขาสามยอต, 2566)

ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี (พ.ศ. 2566–2570) ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับ “การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างเป็นระบบ” เพื่อมุ่งสู่จังหวัดสะอาด น่าอยู่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาระบบบริหารจัดการขยะของตนเองอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (จังหวัดลพบุรี, 2566; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

3. การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี มีความจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะในระดับท้องถิ่น เพื่อให้การวิจัยสามารถอธิบายสภาพปัญหา วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ความรู้ด้านการบริหารจัดการภาครัฐและการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากขยะมูลฝอย ความรู้ที่จะใช้ในการทำวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะ การบริหารท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งแวดล้อม และระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้การศึกษาสามารถตอบโจทย์ปัญหาในพื้นที่ และนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ

4. จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้มีวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาค้นหาวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมในพื้นที่สามารถนำไปใช้จริงได้ในชุมชน และต้องการให้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองเขาสามยอต กับประชาชนในพื้นที่ในการช่วยกันคัดแยก และสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขาสามยอตซึ่งเน้นการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการช่วยกันสร้างจิตสำนึกในการด้านสิ่งแวดล้อมนำไปสู่แนวทางการพัฒนาให้พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอตเป็นเมืองที่สะอาด น่าอยู่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยุด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยุด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ, (2560) ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เศษกระดาษเศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บจากถนนตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เหลือทิ้งจากบ้านพักอาศัย ร้านค้า ตลาด สถานประกอบการ สถานที่ทำงานหรือสถานที่อื่นใด ปภพ อินอ้าย, (2562) ขยะหรือขยะมูลฝอย (Refuse or Solid Waste) หมายถึง ของเสียที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งอาจจะมีปริมาณขึ้นปะปนมาด้วยจำนวนหนึ่ง ขยะที่เกิดขึ้นจากอาคารที่พักอาศัย สถานที่ทำการโรงงานอุตสาหกรรม หรือตลาดสดก็ตามจะมีปริมาณและ ลักษณะแตกต่างกันออกไป

กล่าวโดยสรุป ขยะมูลฝอยโดยความหมายทั่วไป หมายถึง สิ่งที่ถูกทิ้งหรือไม่เป็นที่ต้องการแล้ว เกิดจากการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การอุปโภคบริโภค กิจกรรมทางการเกษตร รวมถึงกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมและเศษวัสดุที่เหลือใช้ตามธรรมชาติ ซึ่งไม่มีคุณค่าต่อการใช้งานในรูปแบบเดิมของผู้ครอบครอง ขยะมูลฝอยสามารถจำแนกตามลักษณะและความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ขยะอันตรายหรือขยะย่อยสลายได้ ขยะอันตรายที่เป็นภัยต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อม และขยะทั่วไปที่ไม่ก่ออันตราย ในทันที การจำแนกประเภทดังกล่าวมีความสำคัญ เพราะช่วยให้การจัดการขยะเป็นระบบมากขึ้น ทั้งในด้านการคัดแยก การจัดเก็บ การขนส่ง ตลอดจนกระบวนการกำจัดหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการและความปลอดภัยของชุมชนการคัดแยกขยะที่ถูกต้องตั้งแต่ต้นทางยังช่วยลดภาระของระบบกำจัด ลดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารพิษ และทำให้สามารถนำขยะบางประเภทกลับเข้าสู่กระบวนการใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การรีไซเคิล หรือการแปรรูปเป็นพลังงานและปุ๋ยอินทรีย์ นอกจากนี้ การจัดการขยะอย่างเหมาะสม

ยังช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การปนเปื้อนของดิน น้ำ อากาศ กลิ่นรบกวน รวมถึงลดการสะสมของแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย สุกุณา คงจันทร์, (2564) รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนอย่างครบวงจรเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี ในชุมชนจะสามารถดำเนินงานได้สำเร็จดังวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการขยะ มี 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 การมีความตั้งใจจริงที่อยากจะทำให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนที่ปราศจากปัญหาขยะ ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครือข่ายในการทำงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน และขั้นตอนที่ 4 การใช้หลักการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร สมประสงค์ กลิ่นจันทร์, (2568) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลมีนโยบายให้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การนำขยะ รีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรและประชาชนพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการขยะ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า เทศบาลมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เน้นนำชุมชน อบรมดูงาน จัดสรรงบประมาณ เพื่อบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง โดยเริ่มจากการลดการเกิดขยะ คัดแยก จัดเก็บ เคลื่อนย้าย บำบัด ไปจนถึงกำจัดหรือแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ แนวคิดดังกล่าวไม่ได้มองว่าขยะเป็นเพียงของเหลือทิ้ง แต่เป็นสิ่งที่สามารถจัดการและเปลี่ยนให้เกิดคุณค่าใหม่ได้ หากดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการจัดการที่เหมาะสม หัวใจสำคัญของการบริหารขยะอยู่ที่ “การจัดการอย่างเป็นระบบ” และ “ความร่วมมือของทุกภาคส่วน” ตั้งแต่ประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะการปลูกจิตสำนึกให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เพราะจะช่วยลดภาระการกำจัด ลดต้นทุนการบริหารจัดการ และเพิ่มโอกาสในการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ ทั้งในรูปแบบการรีไซเคิล การแปรรูปเป็นพลังงาน หรือการทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์ การบริหารจัดการขยะที่ดีไม่เพียงช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางน้ำ อากาศ และดิน แต่ยังสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชน และช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเป็นระเบียบ ปลอดภัย และยั่งยืนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสامยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยใช้ทฤษฎี 4 M มีอยู่ 4 ประการ หวน พินธุพันธ์, (2549) ได้กล่าวถึงทรัพยากรว่าเป็นสิ่งที่เป็นตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จ โดยทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญนั้นแบ่งตามหลัก “4 M” ได้แก่ การบริหารคนหรือบุคลากร การบริหารเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยศึกษาด้วยการค้นคว้าจาก แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การศึกษาวิจัยผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 17 คน ซึ่งประกอบไปด้วย

1) กลุ่มผู้ให้บริการ จำนวน 9 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2) กลุ่มผู้รับบริการ จำนวน 8 คน ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาการแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ทำการโทรศัพท์ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลของแต่ละกลุ่มก่อนนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์พร้อมชี้แจงวันนัดหมาย และสถานที่ในการเข้าสัมภาษณ์ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง และทำการจดบันทึก และบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลได้บูรณาการจากแนวคิดหรือทฤษฎี ของ สุกงศ์ จันทวานิช, (2553) โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า มีวิธีการตรวจสอบ 4 วิธี คือ

- 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล
- 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย
- 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี
- 4) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกต บันทึก สัมภาษณ์แล้วผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้การจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาเรียบเรียงตามลำดับเนื้อหา สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ต่าง ๆ ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ทำการตั้งชื่อข้อมูล วัน เวลา สถานที่ และเนื้อหาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การจัดแสดงข้อมูล นำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วมาจัดแสดงด้วยการพิมพ์เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์ ทำการคัดเลือกเนื้อหา และภาพถ่ายที่ช่องเพื่อเรียบเรียงให้สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลเชิงพื้นที่

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นของผลการวิจัย โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความโดยการหาข้อสรุปที่ได้จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม และชุดข้อมูลมาอภิปรายผลรวมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารจากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุปมาเรียบเรียงจึงเป็นผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัด ลพบุรี แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัด ลพบุรี พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือนซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการขยะ หากไม่มีการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางจะทำให้การจัดเก็บและการนำไปกำจัดทำได้ยากและส่งผลกระทบต่อปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนในบางชุมชนยังขาดความร่วมมือในการชำระค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะในบางครัวเรือน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการตรวจสอบของข้อมูลครัวเรือน หรือระบบฐานข้อมูลของเทศบาลที่ยังไม่ได้มีการปรับปรุงให้ทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทำให้การจัดเก็บค่าบริการไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน อีกประเด็นสำคัญคือจำนวนยานพาหนะที่ใช้ในการจัดเก็บขยะมีเพียงพอต่อการให้บริการในสภาวะปกติเท่านั้น แต่เมื่อรถบางคันต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง อาจส่งผลให้การจัดเก็บขยะในบางพื้นที่ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลา ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้างในชุมชนได้นอกจากนี้ เทศบาลยังไม่มีสถานที่สำหรับบริหารจัดการหรือกำจัดขยะเป็นของตนเอง จึงต้องพึ่งพาพื้นที่ของหน่วยงานอื่นในการนำขยะไปกำจัด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม และอาจเป็นข้อจำกัดต่อการวางแผนบริหารจัดการขยะของเทศบาลในระยะยาวได้

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า การให้ความรู้ การอบรม และการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในทุกชุมชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการคัดแยกและจัดการขยะอย่างถูกต้องตั้งแต่ต้นทาง โดยควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระยะยาวในส่วนของระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ ควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลครัวเรือน ประชากร ร้านค้า และสถานประกอบการต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ พร้อมทั้งกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้มีความเหมาะสม โดยอาจพิจารณาแยกระหว่างบ้านเรือนทั่วไปกับร้านค้าหรือกิจการที่มีปริมาณขยะมาก เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสอดคล้องกับลักษณะการใช้บริการสำหรับการจัดการขยะในระดับต้นทาง รถที่ใช้ในการจัดเก็บขยะควรมีสำรองไว้สำหรับสับเปลี่ยนหมุนเวียนในช่วงที่รถบางคันต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง นอกจากนี้ควรพิจารณา

จัดการจัดเก็บขยะที่มีเทคโนโลยีหรือระบบที่ทันสมัย เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ และขนย้ายขยะให้รวดเร็วและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นในด้านการจัดการขยะปลายทาง ซึ่งเป็นสถานที่รองรับขยะขั้นสุดท้าย ควรมีการจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดหรือบริหารจัดการขยะเป็นของตนเอง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่หรือค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระเป็นรายปี รวมทั้งช่วยลดระยะทางในการขนย้ายขยะไปกำจัด หากสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ ก็จะทำให้เทศบาลสามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสامยออด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยออด และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยออด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประเด็น สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยออด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้านคน พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกและความตระหนักในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะในชุมชน โดยเฉพาะการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง นอกจากนี้ ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะตามประเภท เช่น ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะอันตราย ซึ่งสอดคล้องกับ ประสาร โชค ธุระนุติ (2561) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ ประชาชนในเขตเทศบาลขาดความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการคัดแยกขยะในครัวเรือน ทั้งขยะเปียก ขยะแห้ง และขยะสารพิษอันตราย ด้านเงิน พบว่าการสำรวจข้อมูลครัวเรือนในพื้นที่ยังไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดเก็บและการชำระค่าบริการจัดเก็บขยะ ประชาชนบางส่วน บางพื้นที่ยังขาดจิตสำนึกในการชำระค่าบริการ นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนยังเห็นว่างบประมาณที่เทศบาลจัดเก็บจากค่าบริการอาจไม่สอดคล้องกับปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและจำนวนประชากรในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ นิรุชฌ์ คชหิรัญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิจัยพบว่า ด้านค่าบริการจัดเก็บ จากการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับน้อยโดยท่านได้รับความสะดวกในการชำระค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอันดับหนึ่ง ด้านวัสดุอุปกรณ์พบว่ารถเก็บขยะที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีสภาพชำรุด ทนุโทรม หรือเสื่อมสภาพจากการใช้งานเป็นเวลานาน รวมถึงยังขาดความทันสมัยในระบบของยานพาหนะ ซึ่งสอดคล้องกับสุริยะ หาญพิชัย, (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและสาเหตุของปัญหาขยะเนื่องจากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ถึงขยะมีน้อย ไม่เพียงพอ ความมั่งคั่งของประชาชนและพฤติกรรมกาทิ้งขยะของประชาชนประชาชนไม่ช่วยกันรักษาความสะอาด การทิ้งขยะที่ไม่เป็นระเบียบ มีปริมาณขยะเยอะ ความเห็นแก่ตัว ลักลอบทิ้งขยะ ขาดความร่วมมือในการรักษาความสะอาด ด้านการจัดการ พบว่าไม่มีพื้นที่จัดการ และรองรับขยะเป็นของตนเองทำให้ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในแต่ละปีในการเข้าสถานที่ของเทศบาลเมืองลพบุรีสำหรับกำจัดขยะ ส่งผลให้เทศบาลต้องแบกรับภาระงบประมาณในการจัดการขยะเพิ่มมากขึ้น หากไม่มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์, (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครพบว่าปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยแวดล้อมมากมาย โดยเป็นปัญหามาตั้งแต่อดีตสะสมพอกพูนมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่ผู้บริหารกรุงเทพมหานครหลายยุคหลายสมัยพยายามแก้ไข ซึ่งสวนทางกับปริมาณขยะมูลฝอยเหล่าที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาซึ่งต้องค้นหาปัจจัยในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ประเด็น แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้านคน พบว่าควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึกซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการจัดการขยะด้วยวิธีการอบรม ประชาสัมพันธ์ รมรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงการจัดขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน และควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ปาทาน, (2564) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าพฤติกรรมกาจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยพบว่าพฤติกรรมกาจัดการมูลฝอยในครัวเรือนพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติทุกครั้ง คือนำเสื่อผ้า

เก่าไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมา คือ ใช้กระดาษทั้งสองหน้าช่วยลด ปริมาณมูลฝอย และพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยปฏิบัติมากที่สุด คือ หลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม รองลงมา คือ นำตะกร้า หรือกระเป๋าผ้า ไปใส่ของเมื่อไปซื้อของ หรือ จ่ายตลาด ด้านเงิน พบว่าควรกำหนดมาตรการ การชำระค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ มีกาประชาสัมพันธ์ รวมถึงปรับปรุงข้อมูลครัวเรือนให้มีความทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่าย และปริมาณขยะในพื้นที่ และควรมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้บริการ โดยอาจพิจารณาแยกอัตราระหว่างบ้านเรือนทั่วไปกับร้านค้า หรือสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีปริมาณขยะมากกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิชัย กฤษวิวรรณ, (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะ: รูปแบบการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าการให้ความรู้ ประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการขยะ ควบคู่การสร้าง แรงจูงใจทางเศรษฐกิจดังเช่นค่าธรรมเนียมเก็บขยะใหม่ที่มีอัตราต่ำกว่าเมื่อมีการคัดแยกขยะ จึงควรได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง เพื่อการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่าควรเพิ่ม รจัดเก็บขยะเพื่อไว้ทดแทนในกรณีที่ต้องสับเปลี่ยนในการซ่อมบำรุง รวมถึงการจัดหารถเก็บ ขยะที่มีความทันสมัยสามารถจัดเก็บได้อย่างดีไม่ส่งกลิ่นไม่พึงประสงค์ และเศษขยะที่ตกหล่น ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐวุฒิ ดวงมุสิก, (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แนวทางการ ส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุ รราษฎร์ธานี ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดการขยะของเทศบาลเพิ่มเติม เช่น การจัดหาถัง บรรจุกขยะเพิ่มเติม การจัดหารถเก็บขยะให้สามารถให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ปัญหาขยะมูล ฝอยในชุมชนลดลง ด้านการจัดการ พบว่าควรจัดหาพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขาสายอดโดยไม่ ต้องไปเช่าพื้นที่ ซึ่งทำให้สามารถบริหารจัดการขยะปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ทิ้งขยะ และการใช้กฎหมายเพื่อกำหนดกรอบ สร้าง ความมีวินัย การรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน รวมถึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้น ทางภายในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, (2567) ได้ศึกษาเรื่องแนว ทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น พบว่า การบริหารจัดการขยะ

มูลฝอยได้ถูกจัดให้อยู่ในนโยบายมหานครแห่งความปลอดภัยและมหานครสีเขียวด้วย “การเพิ่มระบบการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่จัดเก็บ ขนถ่าย จนถึงการเปลี่ยนขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีทันสมัยและสะอาด” และกำหนดมาตรการเร่งด่วนด้วยการเก็บขยะมูลฝอยไม่ให้ตกค้างในชุมชน เป้าหมายเพื่อให้เทศบาลนครขอนแก่นเป็นมหานครในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน และได้จัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น 20 ปี พ.ศ. 2556–2575 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้เทศบาลนครขอนแก่นมีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายด้วยแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ด้วยการนำกลับมาใช้ใหม่และทำให้ขยะมูลฝอยเหลือน้อยที่สุด และกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ตามเป้าประสงค์ของมหานครปลอดภัยปลอดภัย มลพิษ โดยการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการจากการลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่แหล่งกำเนิดจนถึงการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสองยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้านคน พบว่าคนควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติด้านนี้ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการจัดการขยะด้วยวิธีการอบรม ประชาสัมพันธ์ รมรงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงการจัดการขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน และควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ด้านเงิน พบว่าควรกำหนดมาตรการ การชำระค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ มีกาประชาสัมพันธ์ รวมถึงปรับปรุงข้อมูลครัวเรือนให้มีความทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่าย และปริมาณขยะในพื้นที่ และควรมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้บริการ โดยอาจพิจารณาแยกอัตราระหว่างบ้านเรือนทั่วไปกับร้านค้า หรือสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีปริมาณขยะมากกว่าปกติ ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่าควรเพิ่มการจัดเก็บขยะเพื่อไว้ทดแทนในกรณีที่ต้องสับเปลี่ยนในการซ่อมบำรุง รวมถึงการจัดหารถเก็บขยะที่มีความทันสมัยสามารถจัดเก็บได้ดีไม่ส่งกลิ่นอันพึงประสงค์ และเศษขยะที่ตกหล่น ด้านการจัดการ พบว่าควรจัดหาพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขาสองยอดโดยไม่ต้องไปเช่าพื้นที่ ซึ่งทำให้สามารถบริหารจัดการขยะปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นรวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายในการเข้าสถานที่ทิ้งขยะ และการใช้กฎหมายเพื่อกำหนดกรอบ สร้างความมีวินัย การรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน

รวมถึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางภายในครัวเรือน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสامยออด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ดังนี้ 1. ด้านคน ประชาสัมพันธ์ รวมถึงจัดการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะตั้งแต่ในครัวเรือนหรือระดับต้นทาง การคัดแยกอย่างถูกวิธี โดยมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องและเข้าถึงทุกชุมชน หรือการใช้สื่อกระจายเสียงของชุมชน และโซเชียลมีเดีย 2. ด้านเงิน กำหนดค่าธรรมเนียม พิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ลักษณะครัวเรือน และประเภทของกิจการร้านค้า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยอาจกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมแบบแบ่งระดับ เช่น พื้นที่อยู่อาศัยทั่วไป พื้นที่เชิงพาณิชย์ หรือพื้นที่ที่มีการประกอบกิจการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงปริมาณการใช้บริการภาระต้นทุนที่แท้จริง และศักยภาพในการชำระค่าธรรมเนียมของประชาชนและผู้ประกอบการ 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ วางแผนจัดหาและปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บและขนย้ายขยะให้เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน โดยเฉพาะรถเก็บขยะ มีการซ่อมบำรุงและเปลี่ยนทดแทนวัสดุอุปกรณ์ที่มีสภาพชำรุด หดโทรม หรือเสื่อมสภาพจากการใช้งานเป็นเวลานาน 4. ด้านการจัดการ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยออด อำเภอเมือง จังหวัด ลพบุรี ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง ดังนี้ 1. ด้านคน การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และพฤติกรรมของประชาชนในการคัดแยกและจัดการขยะภายในครัวเรือน รวมทั้งควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นในการสนับสนุนและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ควรมีการศึกษาแนวทางหรือรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ และการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านเงิน การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและการบริหารค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของเทศบาลให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ และการศึกษาแนวทางในการสร้างแหล่งรายได้หรือกลไกทางการเงินที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนงบประมาณ

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการส่งเสริมกิจกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าจากขยะ เพื่อนำรายได้กลับมาพัฒนาระบบการจัดการขยะ 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ศึกษาความต้องการใช้อุปกรณ์ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางในการจัดหาและพัฒนาอุปกรณ์ให้มีความทันสมัย ใช้งานได้สะดวก และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ คัดแยก และขนส่งขยะให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว 4. ด้านการจัดการ ศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการขยะของเทศบาลให้ครอบคลุมตั้งแต่การเก็บรวบรวม การคัดแยก การขนส่ง และการกำจัดขยะอย่างเป็นระบบ และศึกษาแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก <https://waa.inter.nster.nstad.or.th/stks/pub/bcg/20211228-BCG-Action-Plan-2564-2570.pdf>.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570)*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). *คู่มือการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยภายในบ้านและที่ทำงาน*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/09/pcdnew-2021-09-16_14-17-09_739673.pdf.
- ณัฐวุฒิ ดวงมุสิก, พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร. (2566). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(3), 16 – 29.
- ณิรนุช คชหิรัญ และชวลิต สวัสดิ์ผล. (2562). ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี. *รัฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 205-220.

- เทศบาลเมืองเขาสامยอต. (2566). *แผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขาสามยอต พ.ศ. 2566–2570*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://www.khaosamyod.go.th/files/com_strategy/2025-04_2fdf331e9df4425.pdf
- สำนักงานจังหวัดลพบุรี. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2566–2570*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก <https://lopburi.gdcatalog.go.th/dataset/lopburi-plan/resource/ab035a6b-fe04-47df-882f-20890eae8302>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- พระมหาปรัชญ์ อุตถาพร และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น. *มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ประเทศไทย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(1), 341 – 354.
- ประสารโชค ฐะนุติ และวิภาวดี เผือกบัวขาว. (2561). แนวทางการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19(2), 141 – 149.
- ปภพ อินอ้าย. (2562). ระบบโลจิสติกส์ของขยะชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี. ใน *วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปวีณา ปาทาน. (2564). รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง. ใน *วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สกุณา คงจันทร์ และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนอย่างครบวงจร. *วารสารปัญญา*, 28(2), 137 – 153.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยะ หาญพิชัย, สุกัญญา ทองแห้ว และสุธินี วงศ์วัฒนากุล. (2561). การพัฒนาการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. *มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*. *Local Administration Journal*, 18(2), 239 – 256.
- สมประสงค์ กลิ่นจันทร์. (2568). ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(2), 1181 – 1195.
- สิทธิชัย กฤษวิวรรณ. (2568). *การบริหารจัดการขยะ: รูปแบบการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ*. *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ บทความวิชาการ*, 8(1), 418 – 428.

หวน พันธุ์พันธ์. (2549). *การบริหารการศึกษานักบริหารมืออาชีพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พันธุ์พันธ์การพิมพ์.

อนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์. (2560). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 4(2), 33 – 40.